

# ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

## Підготовка немедичних фахівців у сфері ментального здоров'я: виклики часу, очікування суспільства та потреби ринку

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

Ukraine



**Social Economic  
Mental Health  
Analysis**

# Вибірка та компоненти дослідження

## Емоційний стан здобувачів освіти та викладачів



2 295 здобувачів освіти: жінки – 65%, чоловіки – 34%, воліли не відповідати – 1%  
1 409 викладачів: жінки – 75%, чоловіки – 25%

## Зміст освітніх програм



2 700 здобувачів освіти: жінки – 60%, чоловіки – 38%, воліли не відповідати – 2%  
1 300 викладачів: жінки – 70%, чоловіки – 30%

## Запит ринку праці



60 учасників фокус-груп: жінки – 55%, чоловіки – 45%

# Професійне вигорання у викладачів





Високий рівень - **13%**


Середній рівень - **45%** ↓  
робота з цієї частиною  
цільової аудиторії  
є критично важливою


Низький рівень - **42%**

# Профілі психоемоційного стану викладачів

 **Мотивовані оптимісти - 35,4%**  
**Ознаки:**  
бачать кар'єрний ріст, задоволені роботою,  
вважають себе щасливими, не розчаровані

 **Приховане вигорання - 29,5%**  
**Ознаки:**  
відчувають сильну втому, але  
задоволені роботою і не розчаровані

 **Деструктивні копінгери - 18,8%**  
**Ознаки:**  
уникають робочих задач, розчаровані,  
вдаються до шкідливих копінгів, проте поза  
роботою загалом вважають себе щасливими

 **Відсторонені - 16,3%**  
**Ознаки:**  
емоційно відсторонені, цинічні,  
розчаровані, уникають робочих задач

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



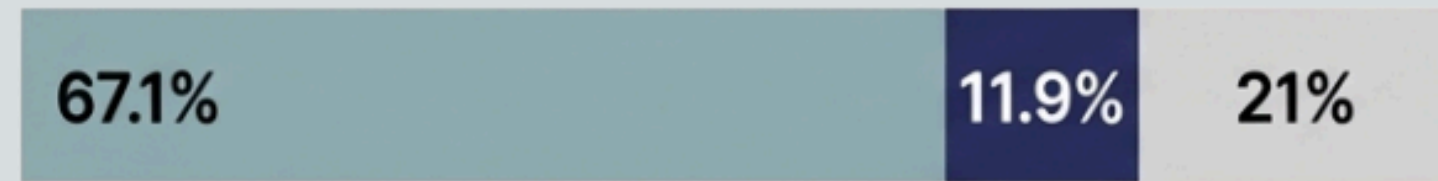
МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

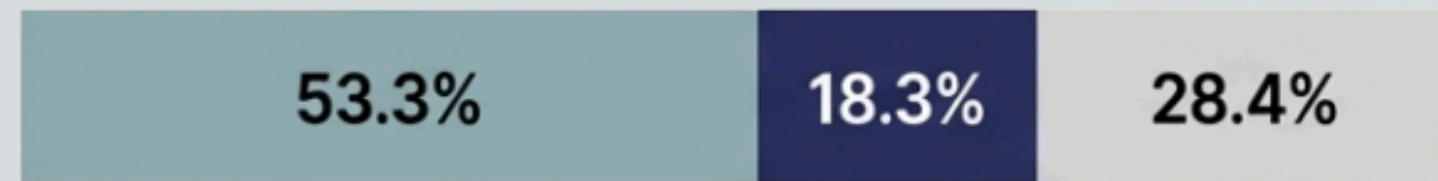
# Майбутні фахівці формуються в умовах стресу та невпевненості

## Стрес



**79%** студентів мають середній або високий рівень.

## Безпорадність



**71,6%** студентів мають середній або високий рівень.

Лише **31%** студентів відчують високу самоефективність — віру у власну здатність впливати на події.

# Профіль психоемоційного стану студентів



**Ресурсні - 47,1%**  
**Ознаки:**

стійкий позитивний настрій,  
низька тривожність, здатність  
справлятися зі стресом



**Виснажені - 25,8%**  
**Ознаки:**

високий рівень виснаження,  
тривоги, пригнічення



**Група ризику - 27,1%**  
**Ознаки:**

відчувають помітну втому, проте  
загалом мають позитивний  
настрій і ставлення до навчання

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



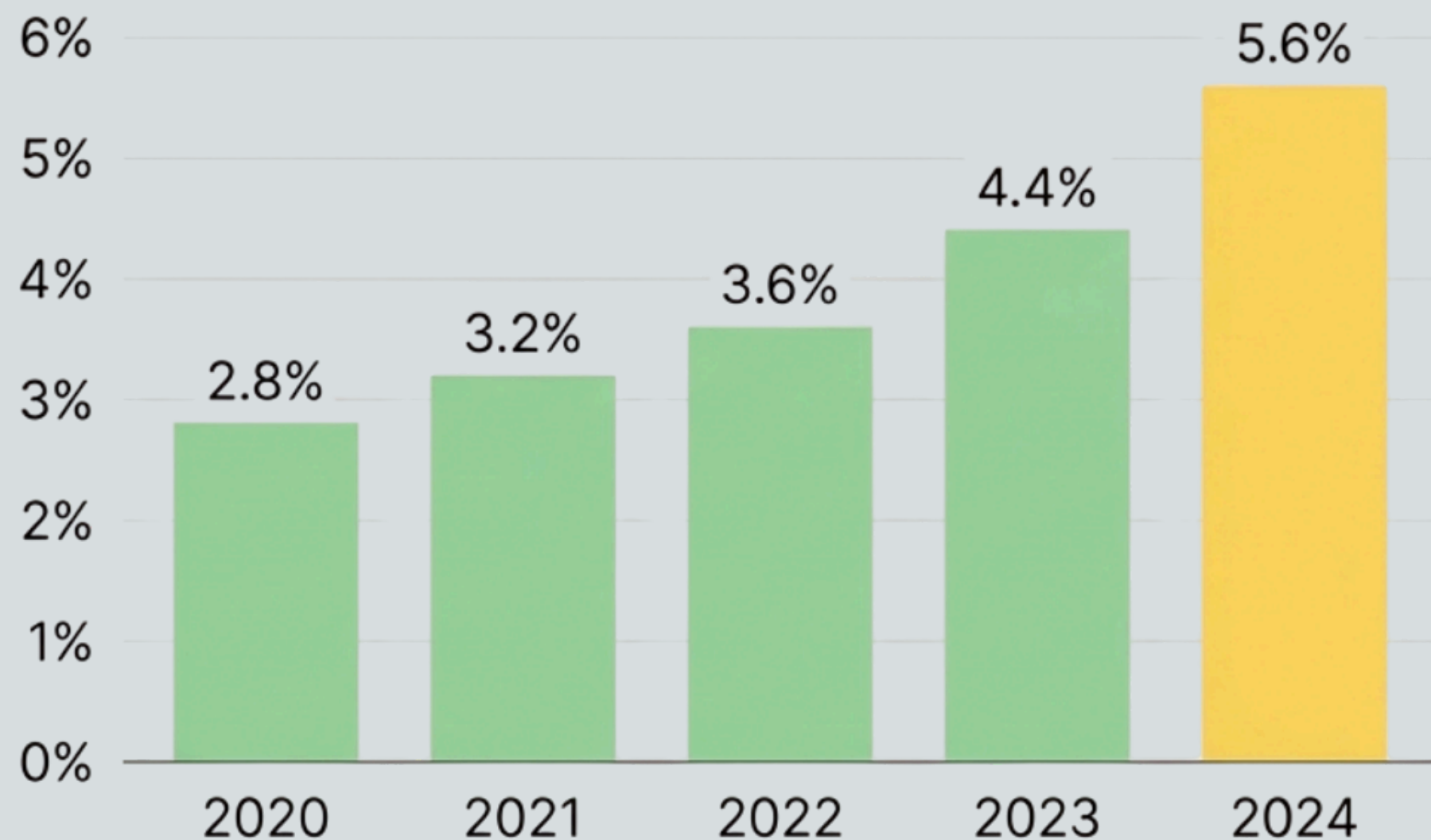
World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Інтерес до професії психолога зріс вдвічі за останні 5 років



# 5,6%

частка студентів спеціальності «Психологія» у 2024 році.

У 2024 році держава виділила **1 527** бюджетних місць на підготовку бакалаврів.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Ключові немедичні фахівці у сфері психічного здоров'я в Україні

№	Фахівець	Основні функції та роль
1	Психотерапевт (немедичний)	Надає тривалу фахову допомогу людям із психологічними травмами, депресіями, тривожністю, ПТСР
2	Клінічний психолог	Працює з людьми, які мають психічні або психосоматичні порушення; проводить глибоку діагностику, психологічне консультування, підтримує у медичних і соціальних установах
3	Психолог (загальний, шкільний, кризовий)	Надає первинну психологічну допомогу у школах, громадах, лікарнях; працює з дітьми, дорослими та сім'ями, здійснює психопрофілактику і консультування
4	Соціальний працівник	Допомагає людям у складних життєвих ситуаціях (ВПО, ветерани, люди з інвалідністю); надає інформаційну, емоційну та соціальну підтримку, організовує доступ до послуг
5	Фахівець з психосоціальної реабілітації	Працює з людьми після травм, поранень, інвалідизації; допомагає у відновленні фізичних і психоемоційних функцій
6	Клінічний капелан (у сфері охорони здоров'я)	Забезпечує духовну і психоемоційну підтримку пацієнтів, родин і персоналу в лікарнях, хоспісах, реабілітаційних центрах

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



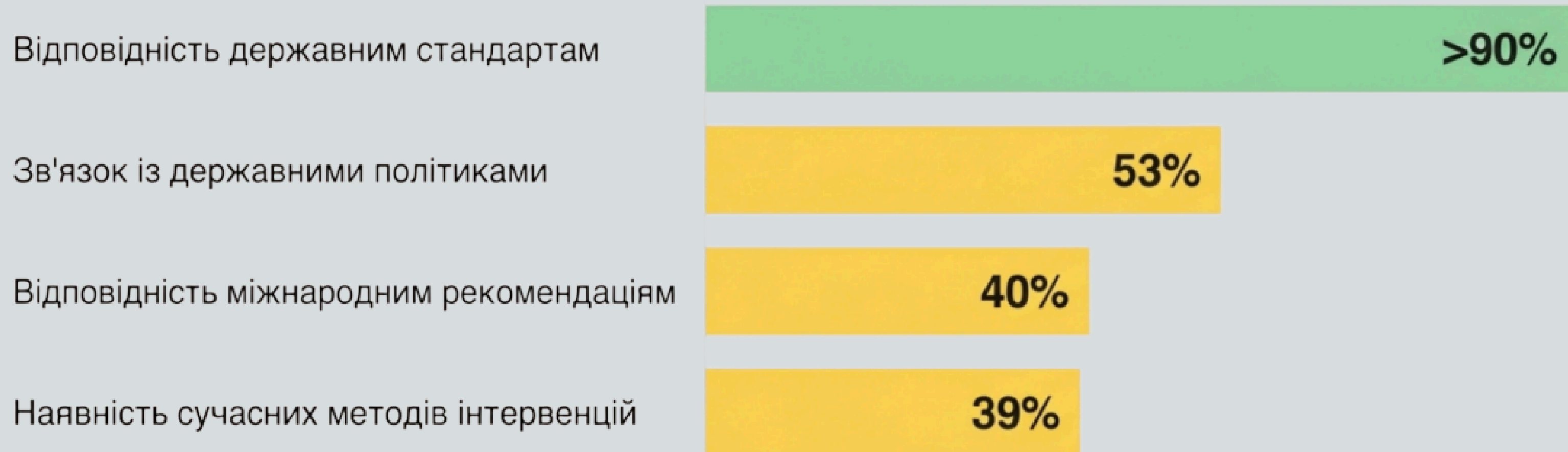
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis



# Навчальні програми: розрив між стандартами та реальними потребами



Підсумок: Програми формально відповідають стандартам, але слабо інтегровані в актуальний контекст та міжнародні практики.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ

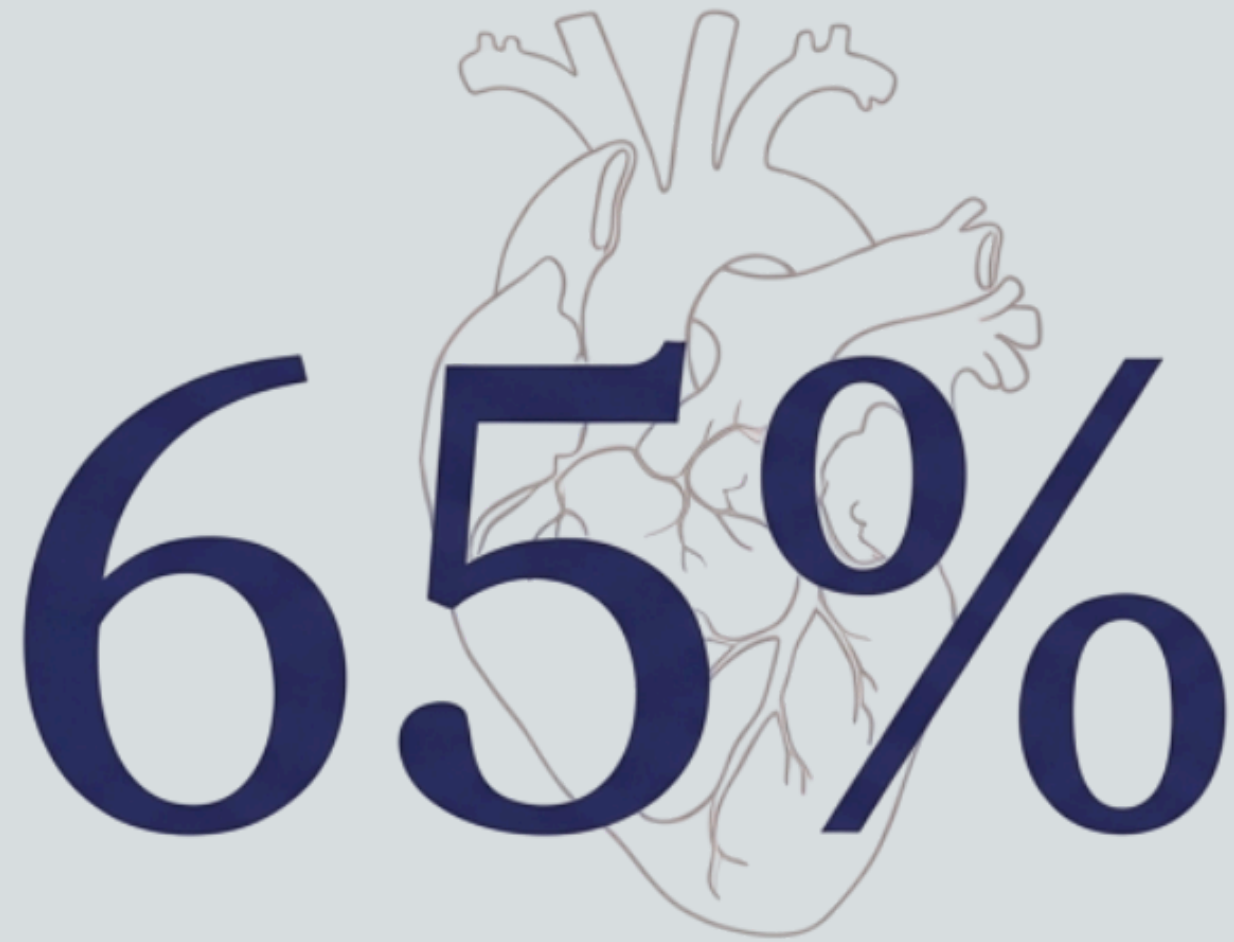


World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis



65%

майбутніх фахівців обирають професію через внутрішнє бажання допомагати людям, а не через зарплату чи престиж.

- Лише 10% орієнтувалися на конкретні можливості працевлаштування.
- 20% посилаються на особистий досвід, пов'язаний з війною, травмою чи отриманням психологічної допомоги.

---

*«...виникло бажання, по-перше, допомагати, тому що в нас дуже багато людей буде цього потребувати...»*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Перетворення отриманої підтримки на професійну місію

Освіта для студентів — це не абстрактний ресурс, а інструмент практичної соціальної дії. Їхня мотивація часто є персоналізованою та пов'язана з власним досвідом.



«...я дружина ветерана... і я вирішила, що цього недостатньо, що я можу допомагати вже більш з професійної точки зору».



«...як і мені колись в свій час допомагали в школі».



«...я відчула такий покликання серця... мені хочеться допомогти людям, дітям...»

Ця емоційно заряджена мотивація є потужним ресурсом, але водночас підвищує ризик вигорання без належної підтримки.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

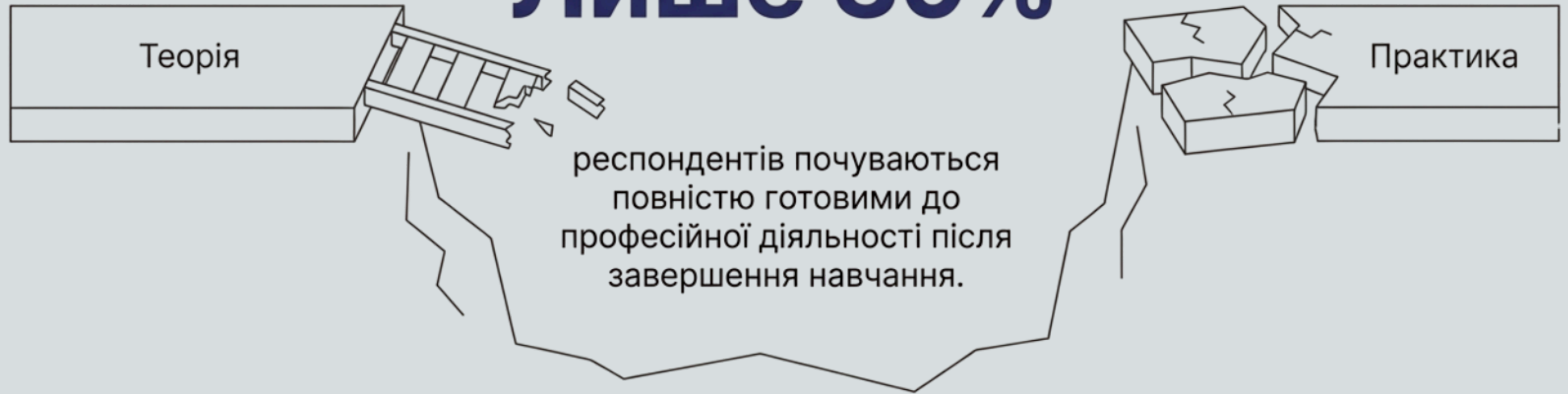
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

Теоретичні знання є. Професійної впевненості — немає.

**Лише 39%**



**34%** відмічають суб'єктивну неготовність до практичного входу в професію.

**27%** оцінюють власну готовність як часткову.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

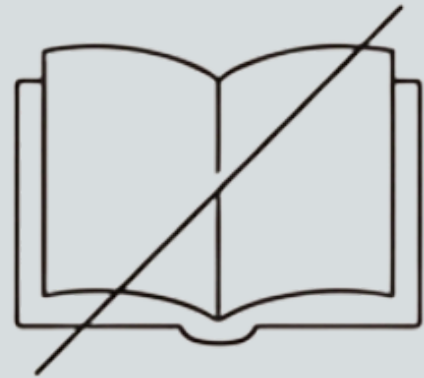
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Головний бар'єр — не брак знань, а дефіцит практики

Ключовою перешкодою для входу в професію студенти називають не теоретичні прогалини, а практичні аспекти.



**35%:**

Нестача практики



**20%:**

Ризик емоційного вигорання



**18%:**

Страх відповідальності та правова неготовність



**15%:**

Дезорієнтованість на ринку праці

## Психологи (63%)

частіше говорять про страх перед реальною практикою та недостатність клінічної підготовки.

## Соціальні працівники (54%)

частіше згадують структуровану практику та роботу з документацією.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Зони найбільшої невпевненості: там, де фахівці потрібні найбільше

Відчуття невідповідності має структурний характер. Студенти гостро відчувають брак навичок саме у високоризикових та соціально затребуваних напрямках.

# 1



## Клінічна психологія

«Найбільше невпевненості у мене викликає саме клінічний напрям».

# 2



## Кризова та військова психологія

Студенти бояться зустрічі з «глибиною людського болю» та сумніваються у власній спроможності.

# 3



## Нормативно-правові аспекти

«Відчуваєш невпевненість, коли треба скласти акти за Положенням, а про нього не розповідали».

Навчання недостатньо готує до усвідомлення меж власної відповідальності та роботи з травмою.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



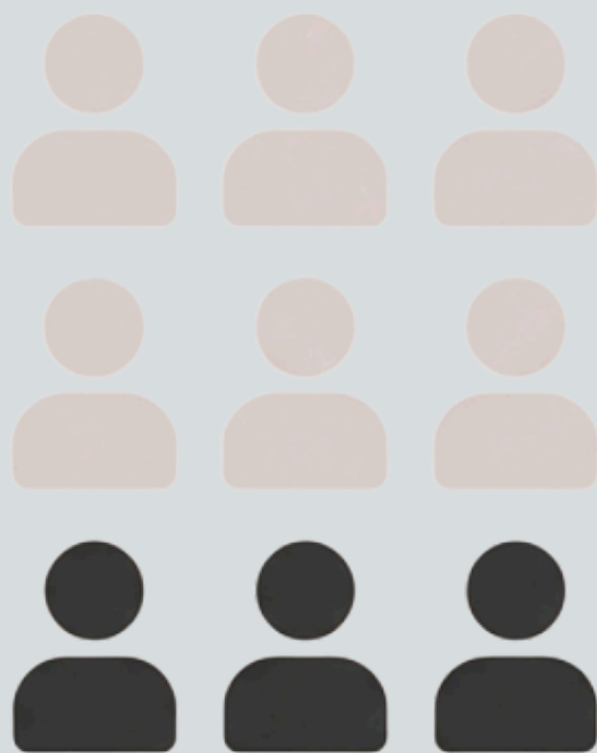
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Практика — найцінніший досвід, якого системно бракує

Студенти одностайно називають практичну складову тим, що формує професійну впевненість. Робота з викладачами-практиками сприймається як критичний фільтр для теорії.



**70%**

здобувачів освіти не мають регулярного контакту з практиками.

**45%**

мають такий контакт лише періодично.

- Робота з реальними кейсами.
- Гостьові лекції від фахівців.
- Можливість «зазирнути» в реальний робочий простір.

«Теоретик зазвичай дає багато фактажу... Водночас практик дає приклади, кейси та розуміння, як застосовувати інформацію».

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Безпечний вхід у професію неможливий без супервізії

## ~60%

студентів не мали жодного досвіду супервізії під час навчання.

В умовах емоційної складності роботи (військова травма, насильство) відсутність супервізійної підтримки несе пряму загрозу для психічного здоров'я самих майбутніх фахівців.

- Інституційна супервізія у багатьох ЗВО відсутня.
- В кращому випадку замінюється неформальним зворотним зв'язком під час розбору кейсів.

«Супервізій немає, моніторингу стану студентів щодо саме морального аспекту теж».

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis



# Коли система не діє, студенти створюють власні мережі підтримки

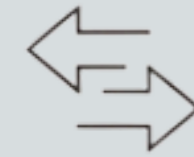
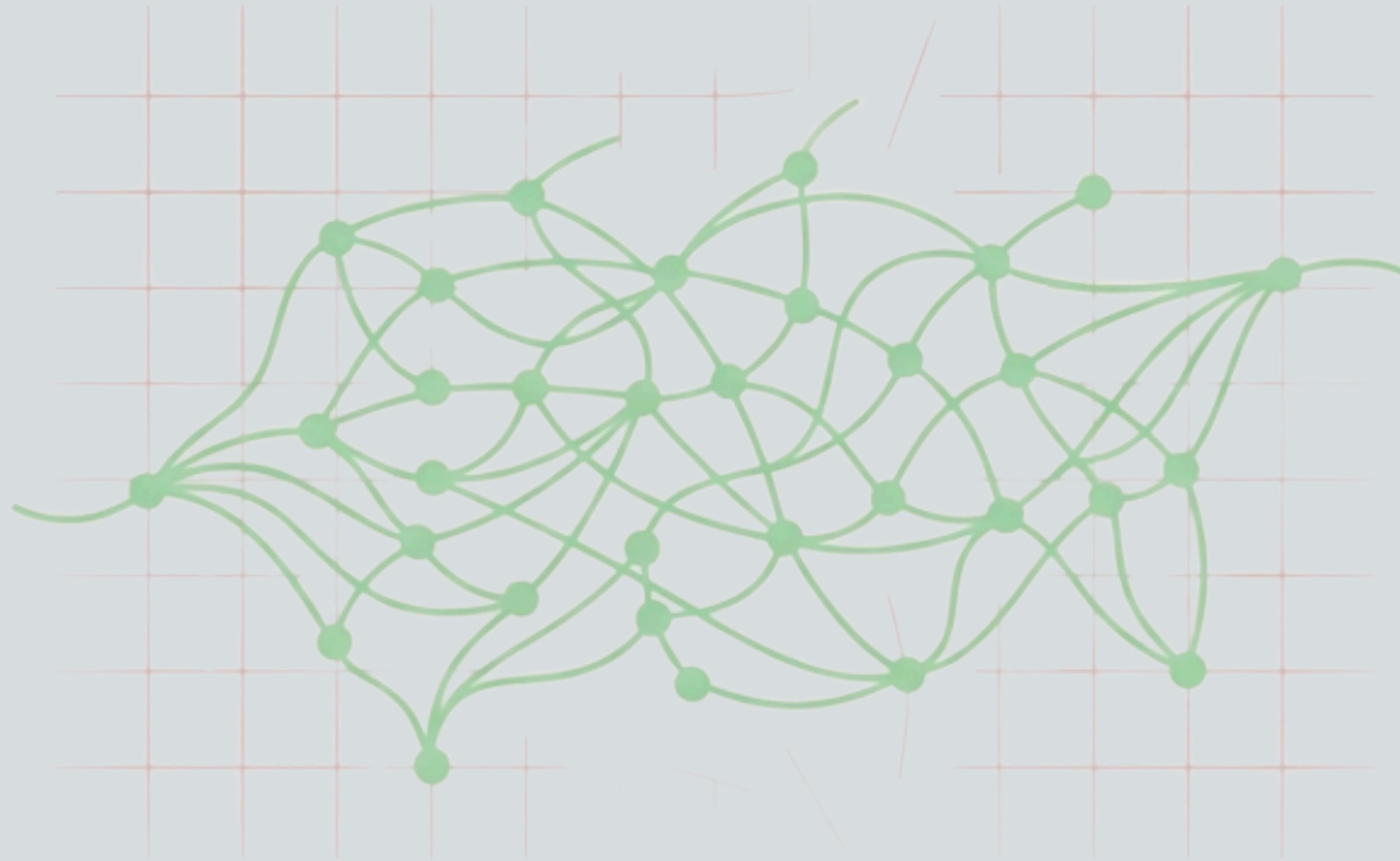
За відсутності інституційної супервізії, здобувачі освіти **самостійно шукають шляхи для професійного зростання та емоційної регуляції.**



37% респондентів згадують професійні спільноти як дієвий інструмент підтримки.



Неформальне наставництво від викладачів-практиків.



Студентські об'єднання за принципом «рівний-рівному».



Робота психологічних служб при університетах (згадують близько 15%).

Ці локальні рішення є цінними, але не можуть компенсувати відсутність системної, регулярної та професійної супервізійної підтримки.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

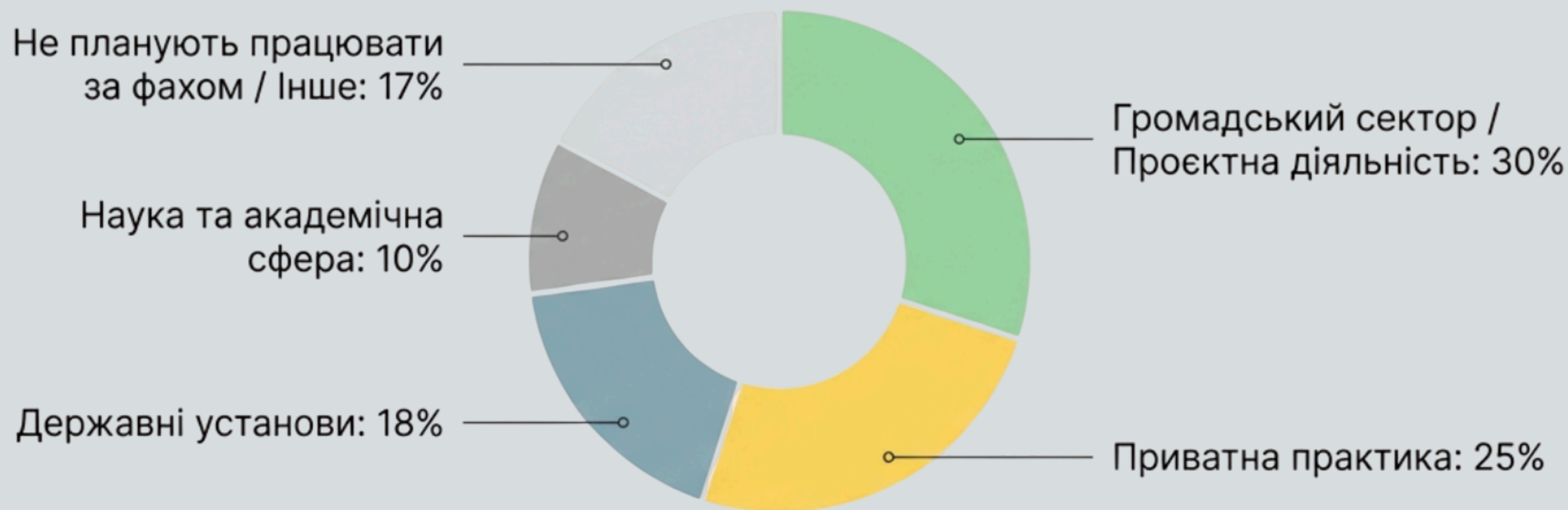
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Куди йдуть майбутні фахівці: державний сектор не є пріоритетом

Де випускники планують працювати після завершення навчання?



Переважає більшість майбутніх фахівців, підготовку яких часто фінансує держава, не розглядають державні установи як місце своєї майбутньої роботи.

# Різні спеціальності — різні шляхи, але спільний тренд

## Психологи

- Понад **60%** планують залишатися в професії.
- Ключовий орієнтир — **приватна практика.**
- Вкрай рідко розглядають державний сектор.

## Соціальні працівники

- Лише **30%** готові працювати за спеціальністю.
- Основний фокус — **громадський сектор та проєктна діяльність.**
- Причина відмови від держсектору: низька зарплата, непрозорість кар'єри.

## Фахівці по роботі з молоддю

- **60%** не планують пов'язувати майбутнє зі спеціальністю у довгостроковій перспективі.

# Бажання залишитись і працювати в Україні є. Чи є для цього умови?

Більшість студентів хочуть залишитися та робити внесок в український контекст, усвідомлюючи унікальність цього досвіду.

- **50%** висловлюють однозначне бажання залишитися в Україні.
- **35%** називають конкретні умови, що підвищили б привабливість цього вибору (гідна оплата, підтримка, перспективи).
- Лише **~15%** орієнтовані на виїзд за кордон.

*«Однозначно, я хотів би залишитись в Україні... Закон про охорону психічного здоров'я – це вже дуже крутий крок...»*

*«Звісно в Україні! Такого досвіду немає в інших країнах світу і допоміжність професії для своїх співгромадян – це пріоритет».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Ключові висновки: парадокси системи підготовки



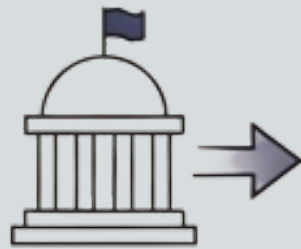
## Покликання vs. Вигорання

Система покладається на високу моральну мотивацію студентів, але не надає інструментів (супервізія, практика) для захисту від професійного вигорання.



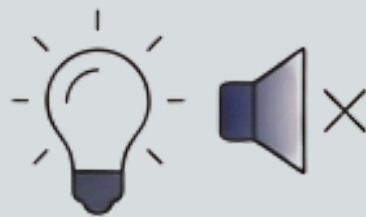
## Теорія vs. Практика

Навчальні програми теоретично перевантажені, що формує невпевненість у найбільш затребуваних на ринку праці сферах.



## Потреба держави vs. Кар'єрні реалії

Майбутні фахівці масово орієнтуються на приватний та громадський сектори, залишаючи державну систему з кадровим дефіцитом.



## Ресурсність vs. Ігнорування

Студенти проактивно шукають знання та підтримку, але їхній зворотний зв'язок щодо якості програм часто залишається без відповіді (42%).

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# 22%

**Ключовий висновок: Існує системний розрив між формальною освітою та реальними потребами сфери**

Лише 22% викладачів вважають, що освітні програми *повністю* відповідають сучасним потребам у сфері психічного здоров'я.

- 65% відзначають **недостатність практики** для студентів.
- Лише 18% програм включають **супервізію** на постійній основі.
- 30% ЗВО не мають жодної взаємодії з ринком праці.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ

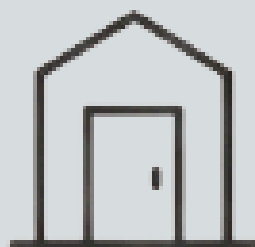


Social Economic  
Mental Health  
Analysis

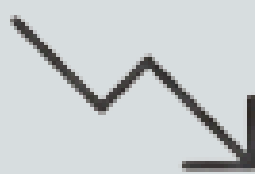
# Практична складова: Існує формально, але стикається із системними бар'єрами



**Головний бар'єр (38%):** Відсутність партнерів та баз практики.



**Проблема:** Небажання роботодавців брати студентів, регіональна нерівність доступу.



**Наслідок:** Студенти не отримують досвіду в складних умовах (напр., корекційні центри), обираючи легші варіанти.

**«...велика кількість організацій... знаходять мільйон причин, щоб не взяти студента. Або студент за гроші має оплатити практику».**

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



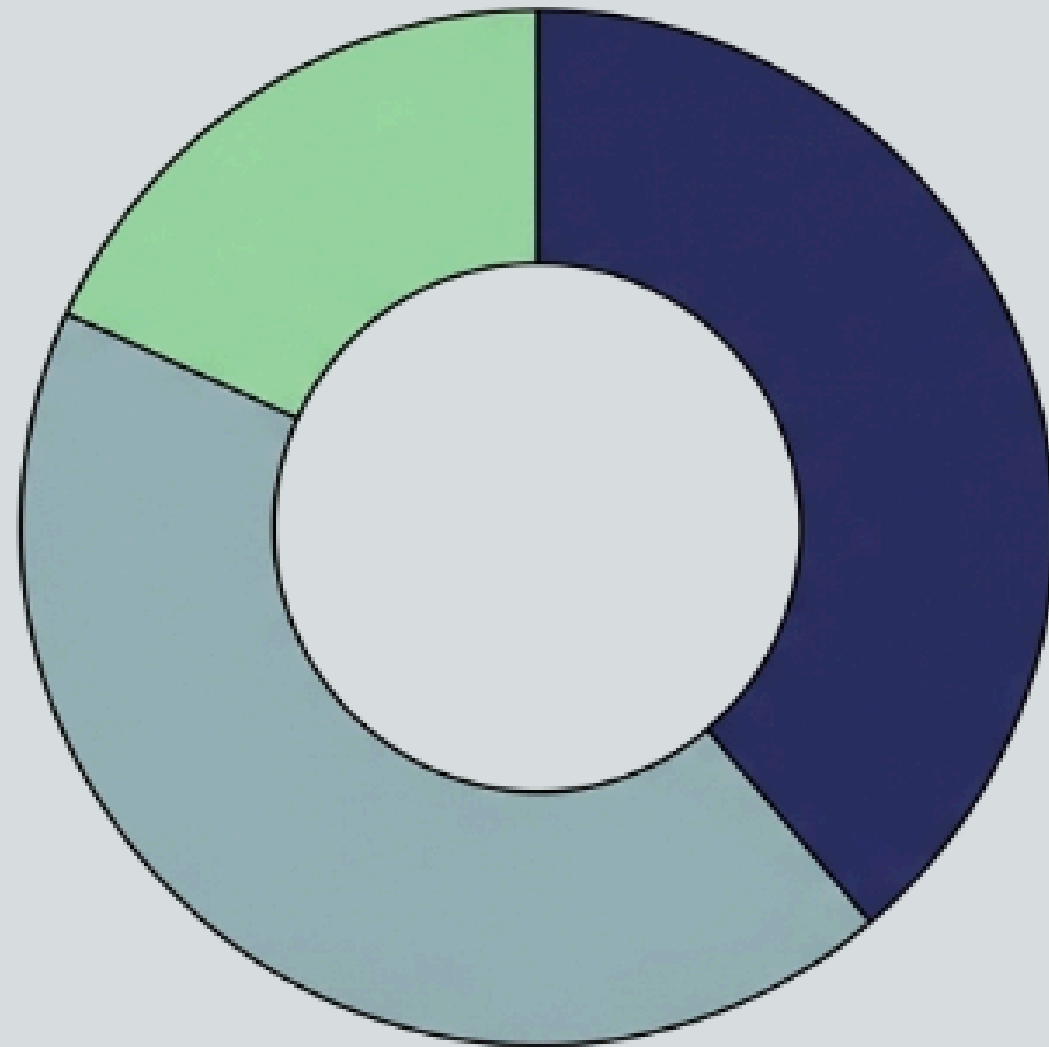
World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Супервізія: Визнається необхідною, але майже відсутня як системна практика



**39%** — не мають взагалі

**41%** — епізодично

**18%** — на постійній основі

- Основна причина: відсутність сертифікованих супервізорів у штаті ЗВО.
- Існуюча практика тримається на ентузіазмі та особистому досвіді окремих викладачів, а не на системі.

**«Супервізії у нас немає, звичайно, тому що у нас немає сертифікованих супервізорів, які б могли це робити».**



# Етична компонента: Присутня в програмах, але ризикує залишитись декларативною

- 42% інтегрують етику в кілька дисциплін (найпоширеніший підхід).
- 35% викладають окремим курсом.
- 23% вважають її представленою недостатньо.

Ключове напруження:

Етика викладається, але без системної супервізії та розбору реальних кейсів, вона залишається теоретичним знанням, а не практичною навичкою для прийняття рішень у складних ситуаціях.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Портрет випускника: Ґрунтовна теоретична база, але недостатня готовність до практики

## Сильні сторони

- 56% відзначають добру теоретичну підготовку.
- Здатність працювати на широкому колі позицій (школи, НУО, соцслужби).

## Слабкі сторони

- Лише 32% оцінили готовність до практики як задовільну.
- Недостатньо навичок для роботи з травмою, кризових інтервенцій, документообігу та командної роботи.

**Інсайт:** Університети готують "широкого" фахівця, тоді як ринок все частіше вимагає чіткої спеціалізації та готовності до роботи зі складними випадками.

*«Для того, щоб програма була акредитована – так, це потрібно, але зробити фахівця, який готовий працювати, – це зовсім інше».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Зв'язок із ринком праці: Зворотний зв'язок збирається, але не стає рушієм системних змін

- Лише **21%** ЗВО отримують регулярний фідбек від роботодавців.
- 49% контактують епізодично.
- **30%** не мають такої взаємодії.

**Ключовий інсайт:** Існує розрив між очікуваннями роботодавців та реальними умовами навчання. Зв'язок тримається на особистих контактах викладачів, а не на інституційних механізмах.

*«Місток із ринком ми намагаємося будувати самі, але системи немає».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України

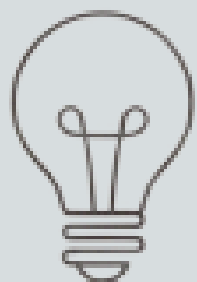
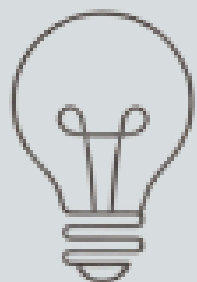
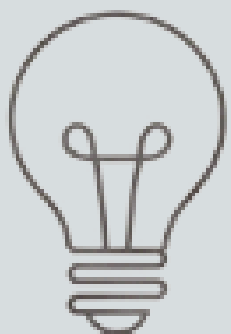


МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Інновації в освіті: Існують як локальні експерименти, а не системна політика



- **29%** активно використовують інноваційні підходи (VR, симуляції, міждисциплінарні модулі).
- **48%** застосовують частково (кейси, рольові ігри).

**Ключовий інсайт:** Інновації залежать від ініціативи та ентузіазму окремих викладачів і кафедр. Відсутній механізм масштабування успішних практик на рівні університету чи системи в цілому.

*«Поки є людина, яка тягне – курс існує, якщо вона піде, не факт, що його хтось підхопить».*

## Соціальна робота

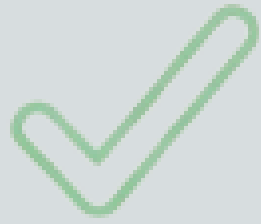
- Акцент на практиці та психосоціальній підтримці.
- Головний виклик: низька мотивація випускників через низькі зарплати в секторі.

## Психологія

- Сильна теоретична та етична база.
- Ризик «депрофесіоналізації» та відриву від практики без впровадження моделювання та кейс-методів.

## Військові програми

- Максимальний фокус на практиці та інноваціях (VR, полігони, тренінги).
- Підхід важко адаптувати для цивільних ЗВО через специфічну інфраструктуру та ресурси.



## Сильні сторони:

Розгалужена мережа ЗВО, потужна теоретична база, висока залученість викладачів-практиків.



## Слабкі сторони:

Обмежена практика, відсутність системної супервізії, слабкий зв'язок з ринком, залежність від локальних умов.



## Основний конфлікт:

ЗВО обмежені застарілими стандартами та браком ресурсів, що не дозволяє їм повноцінно реагувати на виклики сьогодення (війна, запит на травмотерапію, робота з ВПО).

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

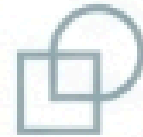
Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Пріоритетні напрями для змін: Що є реалістичним вже зараз?

## 1. Практика



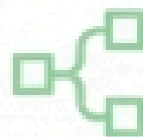
Збільшення годин та формалізація партнерств з базами практики, можливо за моделлю дуальної освіти.

## 2. Супервізія



Впровадження обов'язкових модулів та розробка програм сертифікації для викладачів-супервізорів.

## 3. Гнучкість програм



Розробка вибіркового блоків для швидкої інтеграції актуальних тем (робота з ветеранами, ВПО, кризові інтервенції).

## 4. Співпраця



Створення сталих інституційних механізмів партнерства між ЗВО та роботодавцями для спільного проєктування програм.

# Ринок має три шари попиту: на базові послуги, супервізію та вузькоспеціалізовану допомогу

## Масовий попит (базовий рівень)

Первинна психологічна допомога, консультування, психоедукація, скринінг. Затребувані в закладах освіти, громадах, соціальних службах, НГО.

*«В нас величезний попит на просту базову програму по психологічному консультуванню...»*

## Професійна підтримка

Сталий попит на кваліфіковану супервізію для підтримки фахівців.

*«А третій попит, який є, і це професійна супервізія».*

## Дефіцит спеціалізації

Брак фахівців з КПТ, ПТСР, роботи з адикціями, сімейних психологів. Особливо гостро відчувається в регіонах.

*«Якщо ми говоримо про висококваліфіковану допомогу.. в нас є недостатньо психіатрів».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis



# Кар'єрний шлях фахівця обмежений у державних інституціях і розвивається переважно поза ними

## Державний/Освітній шлях

Опис: Початок у шкільній або соціальній службі.

Зростання: Обмежене отримання категорій (друга, перша, вища).

Результат: Кар'єрна стеля, відсутність подальших перспектив.

«...від простого соціального педагога... до... вища. І на тому весь кар'єрний зріст у нас супер завершується».

«Кар'єрний ріст – приватне підприємництво... розвиток власного бренду... онлайн-консультації, тренінги».

## Нелінійний шлях

Опис: Перехід в інші сектори в пошуках розвитку.

Зростання: Робота в НГО, приватна практика, регіональна координація, розвиток власного бренду.

Результат: Більша гнучкість, вищий дохід, але менша стабільність.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# 2-3 зміни місця роботи — ТИПОВИЙ СЦЕНАРІЙ

- **Типовий сценарій (2-3 зміни):** Пошук кращих умов праці, доступу до супервізії, професійного розвитку.
- **Висока мобільність (5+ змін):** Характерна для проєктної роботи в громадському секторі та вимушеного виходу з інституцій з обмеженим ростом.
- **Стабільність (1 місце роботи):** Є радше винятком, ніж правилом.

Професійний шлях є динамічною, фрагментованою і часто нестабільною траєкторією, де зміна роботи — це ключовий механізм адаптації до ринкових та інституційних умов.

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Сенс роботи, професійна спільнота та можливість бачити результати є ключовими факторами утримання в професії



**Змістовність:** Відчуття, що робота важлива і приносить користь.  
*«Людям подобається, чим вони займаються...»*



**Спільнота:** Підтримка колег та відчуття приналежності до професійного ком'юніті.  
*«...є дуже хороше всередині ком'юніті... люди відчують, що вони роблять щось важливе...»*



**Кращі умови в НГО:** Громадські організації часто пропонують вищий дохід, кращі умови праці та доступ до розвитку.



**Автономія:** Можливість додаткового заробітку через приватну практику, розвиток власного бренду та тренінги.



ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



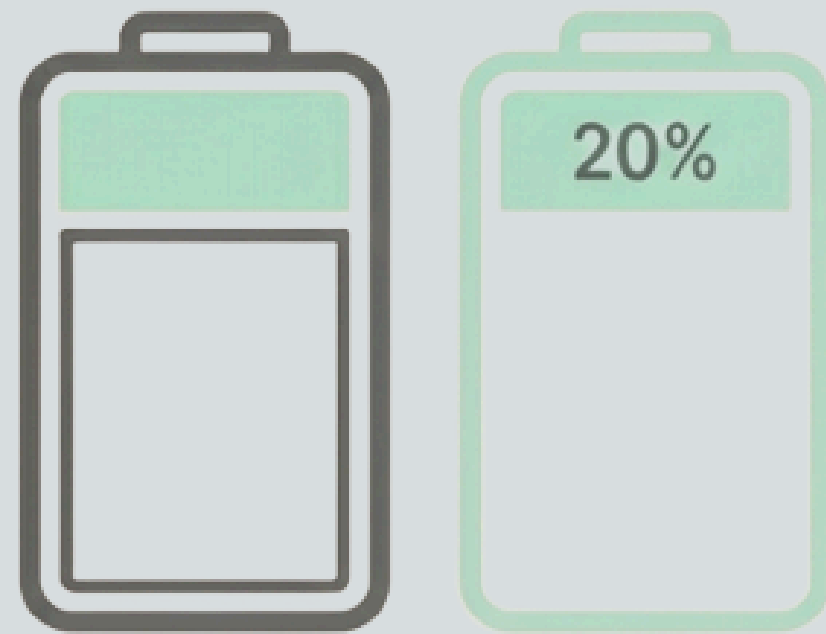
World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Низька оплата праці та професійне вигорання — головні причини відтоку кадрів

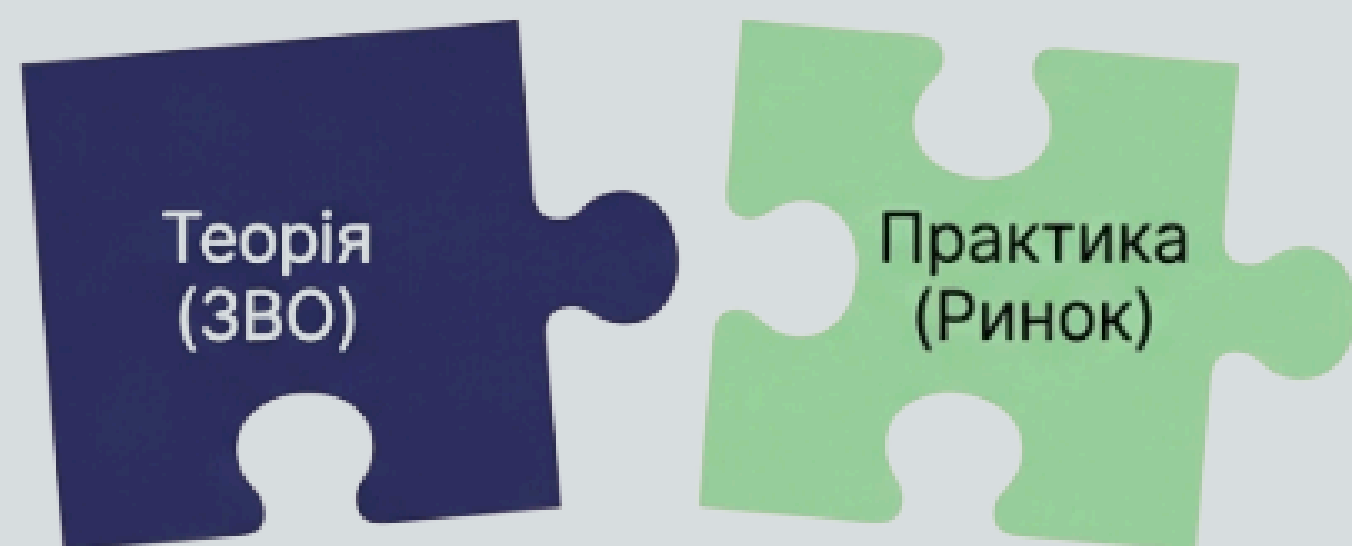


*«Людям подобається допомагати... але вона просто сама вижити не зможе на ті гроші. ...вигорання 100%... і заробітна плата... можуть стати причиною вийти з професії».*

- **Низька заробітна плата:** Неможливість забезпечити гідний рівень життя, особливо в державному секторі та освіті. (Приклад: зарплата шкільного психолога 9000 грн).
- **Емоційне виснаження та вигорання:** Високе навантаження, робота зі складними травматичними досвідами без належної підтримки.
- **Відсутність перспектив:** Обмежене кар'єрне зростання в державних установах.
- **Особистісна невідповідність:** Не кожен фахівець може витримати постійну роботу з горем та втратою.

# Ключова проблема освіти — розрив між академічною теорією та практичними вимогами ринку

Учасники оцінюють систему підготовки як частково релевантну, але з суттєвими структурними розривами. Основний тягар формування прикладних компетенцій переноситься з формальної освіти на самого фахівця та неформальне навчання.



Практика в освітніх програмах з'являється надто пізно (на 3-4 курсі) і не забезпечує достатнього часу для формування професійної впевненості.

**Цитата:\*** «...виходить з дипломом, але без взагалі базового вміння вести класичне, структуроване інтерв'ю і психологічну консультацію».

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Випускникам бракує ключових компетенцій для роботи зі складними запитами та в мультидисциплінарних командах

- Кризова інтервенція та робота з травмою.
- Групові формати роботи.
- Кейс-менеджмент та навички міжвідомчої взаємодії.
- Робота з конкретними запитами (адикції, сімейні кризи).
- Діагностика на межі психології та психіатрії (вміння розрізняти норму та розлади, коректно перенаправляти до медиків).

*«Ми в процесі роботи вже розуміємо, кого і в якому питанні перенаправити, бо цього ніхто не вчить».*

*«Ми фактично всі працюємо на стику – і з медиками, і з соціальними службами, і з освітою, але нас до цього не готують».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



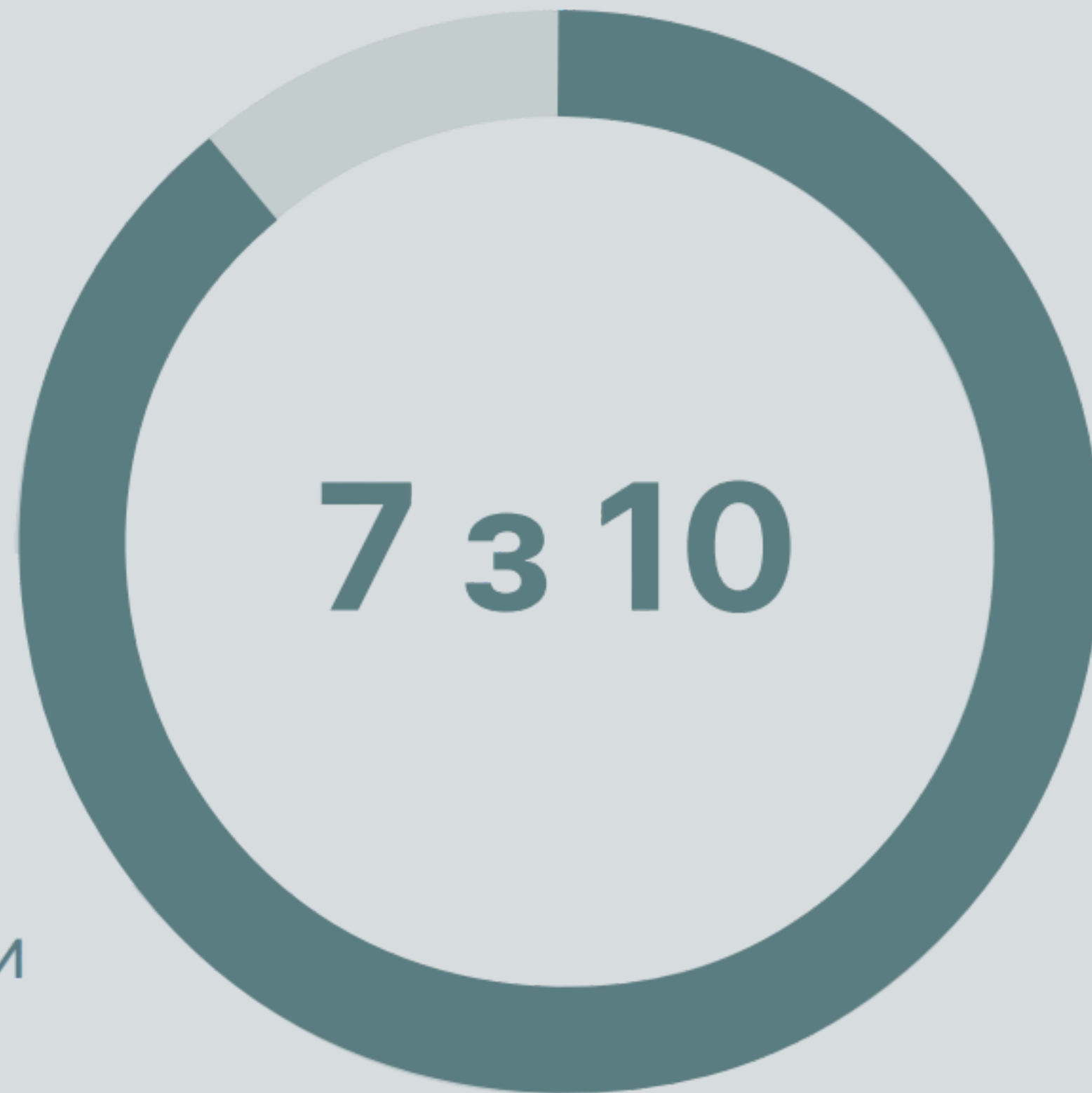
Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Перспективи: як їх бачать роботодавці

Розрив між “навчали” та “вміє”

Переважна більшість роботодавців вказує, що молоді спеціалісти не готові до вирішення практичних задач на робочому місці.

ОДНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ ≠ ОДНАКОВІ НАВИЧКИ



ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



World Health  
Organization

Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Фахівці змушені самотійно компенсувати прогалини освіти через зовнішні, часто міжнародні, програми

Переважно поза ЗВО: через громадські організації, професійні спільноти, тренінгові програми та міжнародні проєкти.

- Високий попит на практично зорієнтоване, тематично поглиблене та міжнародно визнане навчання.
- Кризова та стресоорієнтована тематика.
- Розвиток резильєнтності, травмопедагогіка.
- Сертифікаційні формати, що підтверджують кваліфікацію.



*«Все, що реально допомагає в роботі, я шукала вже після університету.  
...Міжнародні програми дають зовсім інший рівень практики».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Social Economic  
Mental Health  
Analysis



# Нерегульований ринок коротких курсів створює конкуренцію та ризики, підриваючи стандарти професії

Відсутність єдиних стандартів якості для програм підвищення кваліфікації призводить до появи некваліфікованих "фахівців".



Ринок перенасичений пропозиціями різної якості, що ускладнює вибір для фахівців та створює недобросовісну конкуренцію. Довіра до професії в цілому може знижуватися.

*«...ринок перенасичений, конкуренція велика... є випадки, де люди приходять після двомісячних курсів і називають себе психологами...»*

Якісне навчання є або дорогим, або доступним лише для учасників певних проектів, що посилює нерівність.

*«Якісне навчання – це або дуже дорого, або тільки для тих, хто в проєктах».*

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма  
ментального здоров'я  
за ініціативою Олени Зеленської

Координаційний центр  
з психічного здоров'я  
Кабінету Міністрів України



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



Ukraine



Social Economic  
Mental Health  
Analysis

# Подолання розриву вимагає інтеграції практики, супервізії та тісного партнерства між ЗВО і роботодавцями

- **Рання практика:** Залучати студентів у реальні практичні контексти з перших курсів через партнерства з НГО, громадами, службами.
- **Інтегрована супервізія:** Впровадити супервізію як обов'язковий, формальний компонент навчання, а не додаткову опцію. *«Кваліфікована супервізійна підтримка – це підтримувати армію психологів... і це повинно бути введено в кожную установу...»*
- **Симуляційні тренінги:** Створити безпечні навчальні простори для відпрацювання навичок (**симуляційні кімнати, робота з кейсами**).
- **Спільні стандарти:** Розробити та погодити стандарти практики спільно з роботодавцями, щоб навчання відповідало реальним вимогам.

